

Velikonoce

historie * zvyky * tradice

Pavčina Pitrová

Ilustrovala
Zdenka Krejčová

Velikonoce

historie, zvyky, tradice

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.fragment.cz
www.albatrosmedia.cz

FRAGMENT

Pavλίna Pitrová

Velikonoce – historie, zvyky, tradice – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Velikonoce

historie * zvyky * tradice

Pavλίna Pitrová

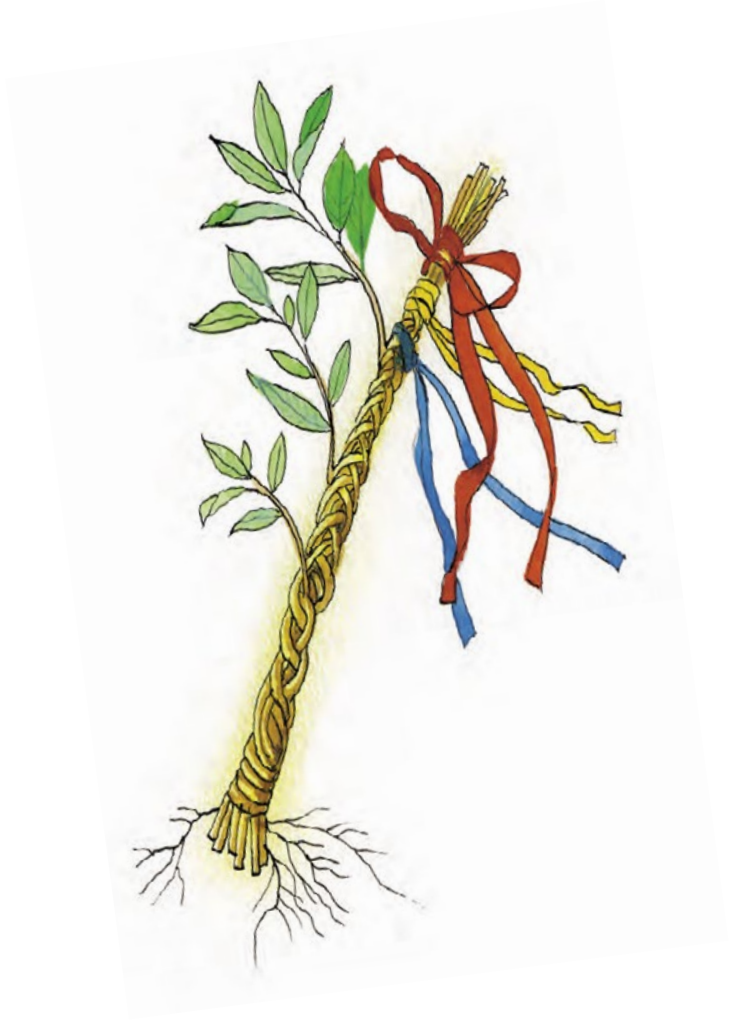
Ilustrovala
Zdenka Krejčová

FRAGMENT

Obsah

Historie svátků	9
Velikonoční zvyky, tradice a pověry	17
Pranostiky	47
Pašijové hry	55
Velikonoční receptář	59
Velikonoční tradice v Evropě	69
Velikonoce v české literatuře	81
Říkanky	99

*Pro velikou Boží lásku
jdeme si k vám pro pomlázku,
vajíčko nám dejte červené,
krví Krista zbarvené,
nebo jenom bílé
pospěšte dát čile.
Za to vaše slepičky
ponesou rok celičký.
Ale která hospodyně
vajíčko dát opomine,
té pak žádná slepička
neponese vajíčka.*

Úvod

Velikonoce jsou nejvýznamnějším a nejdůležitějším křesťanským svátkem. Památka utrpení, smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista, jež se pojí s velikonočními svátky, je připomínkou této významné události a zároveň je chápána jako obnova života. A to nejen duchovního, ale i probouzející se přírody. Velikonoce jsou tedy vnímány i jako svátky jara.

Jsou to svátky pohyblivé, což znamená, že se každý rok připomínají v jinou dobu. Mohou vyjít na dny od 22. března do 25. dubna. Velikonoční neděle, nebo také Boží hod velikonoční, se slaví první neděli po prvním jarním úplňku. Od něho se odpočítá čtyřicet dní a určí se termín Popelční středy. Tou začíná postní doba, která vychází na šest týdnů. Každá neděle v tomto období má svůj specifický název. První se nazývá Černá nebo Pučálka, další Pražná, následuje Kýchavá nebo také Liščí, předposlední je Smrtná a poslední Květná.

Po ní nastává Pašijový týden, v němž má každý den vlastní označení. Pondělí je Modré, úterý Šedé, středa je Škaredá, čtvrtek Zelený, pátek Velký, sobota Bílá a neděle je nazývaná Božím hodem velikonočním.

V tomto týdnu se po tři dny připomínají nejdůležitější události – utrpení, smrt a zmrtvýchvstání Páně. Začíná se čtvrteční večerní mší (po západu slunce) a končí nedělní modlitbou. Velikonoční svátky jsou tak tvořeny Zeleným čtvrtkem (kdy byl Ježíš vydán kněžím), Velkým pátkem (ten den byl odsouzen a ukřižován), Bílou sobotou (byl uložen do hrobu) a Velikonoční nedělí zmrtvýchvstání (vstal z mrtvých). Podle židovské tradice začínal nový den po západu slunce, proto jsou dny skutečně tři.

Poté následuje Velikonoční pondělí, které otevírá sedm týdnů, nebo také padesát dní doby velikonoční, která vyvrcholí o Svatodušní neděli, kdy si křesťané připomínají Slavnost Nanebevstoupení Páně a celé svátky tak definitivně končí.

❧ Původ slova Velikonoce ❧

Dnešní název svátku Velikonoce je ve staročestině, stejně jako v dalších slovanských jazycích, historicky doložen jako Veliká noc, Velikonoc či Velkonoc. Vznikl spojením slov velká a noc. Noc největšího tajemství. Tedy ona noc, po níž vstal Ježíš Kristus z mrtvých. Podle Velké noci se původně nazýval také Velký čtvrtek, pátek i sobota v Pašijovém týdnu. Dnes označení Velký zůstalo pouze u pátku.

Historie svátků

Velikonoční svátky lze chápat ve dvou rovinách. Jednou je rovina pohanská, předkřesťanská, a druhou křesťanská. V jarním období, kdy se příroda znovu probouzí k životu a začíná nový vegetační cyklus, praktikovali naši předci velké množství rituálů, zvyků a tradic. Věřili, že díky přírodní magii, úkonům spjatým s jejich přáními a pocity pozitivně ovlivní nastupující zemědělské období, které jim zajišťovalo obživu na celý následující rok. Bylo pro ně tedy životně důležité.

Z hlediska křesťanství jde o období potvrzující samotnou podstatu víry v umučení a následném zázraku zmrtvýchvstání Ježíše Krista. V době nastupujícího křesťanství se obě roviny postupně a vzájemně propojily. Křesťanský zvyk velikonoční navazuje na židovský svátek pesach, což v překladu znamená přechod. Vysvobození židovského národa z egyptského otroctví a následný přesun vyvolených do zaslíbené země Kanaán. Pesach je nejvýznamnějším židovským svátkem, připomínajícím deset egyptských ran, po kterých byl vyvolený židovský lid vysvobozen z otroctví a vydal se pod vedením Mojžíše a Árona na pouť do zaslíbené země. Jejich záchrana se stala předobrazem spásy člověka od zotročení, ponížení a smrti. Stejně jako tomu bylo u Ježíše Krista, který se právě těchto svátků v Jeruzalémě účastnil a završil zde svůj pozemský život.

❧ Biblický příběh ukřižování Ježíše ❧

Biblické vyprávění o utrpení, smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista zmiňují všichni čtyři evangelisté Matouš, Marek, Lukáš i Jan ve svých svědectvích. Příběh začíná na jaře roku 33 našeho letopočtu příjezdem Ježíše Nazaretského (označení Kristus se začalo používat až po jeho smrti) do města Jeruzaléma, kam se vydal i se svými učedníky oslavit židovské svátky zvané pesach. Už po cestě lidé vítali Ježíše palmovými listy a provolávali mu slávu. Někteří znali jeho učení, jiní zázraky, které vykonal. A také si vzpomněli na dávné proroctví o příchodu nového krále, kterého vyvolil Bůh, jenž nepřijede na koni, ale s pokorou na oslím mláděti.

Ježíšova věhlasu a vlivu se však obávali místní velekněží a zákoníci (místní soudci z řad aristokracie), kteří přemýšleli, jak se jej nejlépe zbavit. S tím jim pomohl jeden z dvanácti učedníků jménem Jidáš Iškariotský, který se nechal uplatit a slíbil, že svého učitele udá. Prvního dne, kdy se slavil židovský svátek nekvašených chlebů, připravili apoštolové společnou večeři na místě, které Ježíš vybral. Tam učedníkům sdělil, že je to poslední společné setkání, jelikož ho jeden z nich zradí.

Poté se odešel pomodlit do Getsemanské zahrady, kde byl vojáky prozrazen tím, že jej Jidáš políbil. Stráž Ježíše zatkla a odvedla. Druhý den ráno byl souzen a předveden před vladaře a soudce Piláta. Tomu nepřišlo Ježíšovo obvinění tak závažné, navíc měl možnost dát o svátcích milost jednomu z obviněných. Nechal ale rozhodnutí, komu darovat život, na